

De Hoge Raad voor Vrijwilligers over het EYAA 2012 (European Year of Active Ageing 2012)

De Hoge Raad voor Vrijwilligers (HRV) kijkt relatief tevreden terug op 2011, het Europees Jaar voor het Vrijwilligerswerk. Het hele jaar herhaalde de kracht en de toegevoegde waarde van het vrijwilligerswerk voor de samenleving.

De Hoge Raad voor Vrijwilligers zal op basis van de rapporten van de drie Gemeenschappen van België, een eigen beleidstekst opstellen om zo mee blijvende resultaten van dit EYV2011 (European Year of Volunteering) te garanderen en optimaal gebruik te maken van mogelijke verbindingen tussen het EYV2011, vorige en komende thematische Europese jaren.

In 2010 beklemtoonden verschillende initiatieven in het werkveld het belang van het vrijwilligerswerk in de strijd tegen armoede en sociale uitsluiting. Met het *Europees Jaar 2012 Actief Ouder Worden en de Solidariteit tussen Generaties*, krijgen we opnieuw de kans om de kracht van vrijwilligerswerk, enerzijds in heel het 'activeringsdebat' (ouderen actief als vrijwilliger), anderzijds m.b.t. de inzet vrijwilligers die zich engageren om constructief mee de vergrijzing van onze samenleving op te vangen, te duiden.

Uit de beslissing van de Europese Commissie met betrekking tot het EYAA2012, stellen we vast dat de invalshoek van dit jaar vooral een problematiserende kijk heeft (ouderen langer aan het werk houden, het pensioendebat, de kostprijs van de vergrijzing, etc...) waarbij de cruciale rol van het vrijwilligerswerk spijtig genoeg ondergesneeuwd dreigt te raken.

Voor de Hoge Raad voor Vrijwilligers biedt dit EYAA2012 echter een kans om de *meerwaarde van het vrijwilligerswerk* voor het welzijn van ouderen, van alle generaties en voor de samenleving in haar geheel, onder de aandacht te houden. Het vrijwilligerswerk is een bijzonder nuttige manier om zich in de samenleving te engageren. Voor ons lijkt het een must aandacht te besteden aan dit aspect en zich niet te beperken tot het aspect tewerkstelling van ouderen en verbetering van hun werkomstandigheden.

Met deze verklaring van de Hoge Raad voor Vrijwilligers omtrent het EYAA2012 wil de Hoge Raad voor Vrijwilligers dan ook:

- wijzen op het gevaar van een louter (of hoofdzakelijk) economische benadering van het concept Actief Ouder Worden;
- aandacht vragen voor het feit dat vrijwilligerswerk voor en door ouderen van essentieel belang is in onze samenleving, die vergrijst en waarin noden en behoeften tot zorg jaarlijks toenemen;
- mee deelnemen aan het debat over Actief Ouder Worden en Solidariteit tussen Generaties gezien het vrijwilligerswerk op dit terrein tal van goede praktijken kan voorleggen;
- zelf initiatief nemen of stimuleren om tijdens dit EYAA2012 aandacht te vragen voor de meerwaarde van het vrijwilligerswerk.

1. Gevaar van een louter (of hoofdzakelijk) economische benadering van het concept Actief Ouder Worden

De Hoge Raad voor Vrijwilligers benadrukt consequent de meerwaarde van het vrijwilligerswerk. Studies leveren bewijs voor de economische meerwaarde van het vrijwilligerswerk, zonder dat het economisch aspect de dominante standaard mag worden om het vrijwilligerswerk te beoordelen. Vrijwilligerswerk biedt vooral sociale meerwaarde, zorgt voor dynamiek in de samenleving, zorgt ervoor dat solidariteit en ondersteuning voor kwetsbare groepen in de samenleving betaalbaar is en blijft.

De vergrijzing van de samenleving is een feit. De discussie over de betaalbaarheid van pensioenen en zorg is volop aan de gang. Het vrijwilligerswerk kan deze uitdagingen niet oplossen, wel zorgen voor een mensvriendelijke aanpak. Tal van vrijwilligers zetten zich in om zorg te dragen voor de oudere medemens in de samenleving. Tal van 'oudere' vrijwilligers blijven actief via een engagement, en dragen zo niet enkel bij tot het algemeen welzijn, maar leveren zo ook een actieve bijdrage aan de maatschappij.

Daarom dringt de Hoge Raad voor Vrijwilligers erop aan het concept Actief Ouder Worden niet louter vanuit economische invalshoek te benaderen. We willen een uitdrukkelijke *erkenning van de rol van senioren van alle leeftijden*. Zij zijn immers niet enkel zorgvragers, maar ook actoren die ervaring, talenten en waarden doorgeven, na de beëindiging van hun beroepsactiviteit.

De verschillende Regeringen (het Team 2012 bij de Federale Overheidsdienst Sociale Zekerheid, Directoraat-generaal Beleidsondersteuning) moeten de meest *gunstige voorwaarden scheppen* opdat ouderen desgewenst hun tijd, energie en talenten kwijt kunnen in vrijwilligerswerk ten voordele van hun eigen of de jongere generatie.

2. Vrijwilligerswerk voor en door ouderen is van essentieel belang in onze samenleving

De inzet van ouderen in het vrijwilligerswerk is essentieel voor de maatschappij, die de vruchten plukt van de expertise en engagement van ouderen. Het leidt bovendien tot concrete solidariteit tussen mensen.

Tal van voorbeelden van de inzet van oudere vrijwilligers zijn voorhanden, in alle sectoren: onderwijs, zorg en welzijn, sport, cultuur, milieu,... Vele verenigingen genieten van de kennis, de ervaring en de tijd, aangeboden door de senioren. Heel wat activiteiten bevorderen eveneens de solidariteit tussen de generaties.

Of ze nu op het terrein werkzaam zijn of in het bestuur van de talrijke vzw's die op verschillende domeinen actief zijn, de inzet van ouderen is waardevol en dat mag ook wel eens in de schijnwerpers staan.

Een verhoogde aandacht voor deze realiteit is onontbeerlijk, ook voor de ouderen, die, gezien de stijgende levensverwachting in goede gezondheid, ook vragende partij zijn voor sociale inzet en engagement. Het wereldrapport over het vrijwilligerswerk van de Verenigde Naties benadrukt dat vrijwillig engagement een factor is van welzijn voor de mensen die zich als vrijwilliger inzetten.

De Hoge Raad voor Vrijwilligers roept daarom ook op dat de campagne in het kader van het EYAA2012 vooral de positieve kracht van senioren voor de samenleving benadrukt.

2.1. Vrijwilligerswerk voor ouderen

Vrijwilligerswerk voor ouderen is essentieel: het houdt de zorg betaalbaar en levert een nuttige bijdrage tot wat de 'vermaatschappelijking van de zorg' genoemd wordt. Voorbeelden uit de praktijk geven aan dat de zogenaamde solidariteit tussen generaties concreet gestalte krijgt.

Daarom is het belangrijk om in dit EYAA2012 na te gaan of vrijwilligers die de gevolgen van de vergrijzing mee pogen te verzachten specifieke ondersteuning (bvb. vorming, regelgeving,...) nodig hebben om hun taken naar behoren te kunnen vervullen. Het is immers duidelijk dat noch de vrije markt, noch de overheid alleen over de middelen beschikken om de hulpbehoevende ouderen in onze samenleving adequaat te ondersteunen. We willen hierbij herhalen dat het vrijwilligerswerk niet kostenvrij is. Vrijwilligers hebben nood aan een ernstige omkadering.

2.2. Vrijwilligerswerk door ouderen

Zoals eerder al gesteld mogen ouderen niet puur gezien worden als 'last'. Tal van ouderen zetten zich actief in als vrijwilliger. Uit studies kan afgeleid worden dat de gemiddelde leeftijd van de vrijwilliger toeneemt. De vrijwilliger wordt ouder, en blijft langer 'in dienst' als vrijwilliger.

Ze vormen dus een enorm potentieel waarop het vrijwilligerswerk kan rekenen.

We kunnen aan deze vaststelling aandachtspunten koppelen, die in het EYAA2012 de nodige beleidsaandacht vragen:

- Hebben oudere vrijwilligers specifieke, andere noden dan niet oudere vrijwilligers?
- Hoe verhouden de ouderen zich onderling tegenover elkaar? In een samenleving waarin deze groep elk individu omvat dat ouder is dan 60 jaar, zijn heel wat schakeringen te ontdekken. Een bruggepensioneerde oudere is niet te vergelijken met een persoon die al vijftien jaar of langer op pensioen is. Een gediversifieerde aanpak ten aanzien van deze doelgroep is daarom vereist; ook om vrijwilligersbeleid ten aanzien van de groep te definiëren en te verfijnen.
- Zijn er wettelijke maatregelen nodig om de inzet van ouderen te waarborgen en hun engagement te beschermen? Bepaalde verzekeringsmaatschappijen hanteren discriminerende praktijken ten aanzien van ouderen. In dit EYAA2012 zouden dergelijke praktijken aan de kaak gesteld kunnen worden.
- Hoe kunnen bestaande drempels tot het vrijwilligerswerk voor bepaalde groepen ouderen verlaagd worden opdat het vrijwilligerswerk een alternatief is in het kader van Actief Ouder Worden?
- Hebben organisaties die vrijwilligers engageren nood aan nieuwe instrumenten om de gevolgen van de veroudering van hun vrijwilligerskorps op een degelijke manier aan te pakken?

De HRV pleit ervoor dat specifieke belemmeringen bij het aantrekken van oudere vrijwilligers worden afgeschaft, bijvoorbeeld op het vlak van de verzekeringen, de mobiliteit,....

3. Deelname aan het debat over Actief Ouder Worden en Solidariteit tussen Generaties

Wat de solidariteit tussen de generaties betreft is het vrijwilligerswerk ook krachtig. Vermits het vrijwilligerswerk open staat voor alle leeftijden, is het van nature uit een plaats van ontmoeting en solidariteit tussen de generaties.

Wij hebben weet van een aantal organisaties die projecten in België opzetten waar jong en oud(er) elkaar ontmoeten. Deze bieden interessante perspectieven voor de solidariteit tussen de generaties.

We zullen zelf actief op zoek gaan naar goede praktijken op dit vlak.

4. Zelf initiatief nemen of stimuleren om tijdens dit EYAA2012 aandacht te vragen voor de meerwaarde van het vrijwilligerswerk.

De Hoge Raad voor Vrijwilligers zelf zal tijdens dit Europees jaar 2012 de actualiteit op de voet volgen en er een plenaire vergadering aan besteden. Op basis van de verzuchtingen van o.m. organisaties voor ouderen en ouderenvertegenwoordiging zal de Hoge Raad voor Vrijwilligers een tekst maken met concrete aanbevelingen.

Tot slot

De Hoge Raad voor Vrijwilligers stelt vast dat de middelen die de EU uittrekt voor dit EYAA2012 veel te beperkt zijn. Daarom vragen we de Federale overheid en de Gemeenschappen om ook middelen te voorzien voor een degelijke studie over het vrijwilligerswerk (met aandacht voor de leeftijdsgroepen actief in het vrijwilligerswerk).

Het feit dat de Hoge Raad voor Vrijwilligers kan deelnemen aan de werkzaamheden van de stuurgroep Actief Ouder Worden die door de Federale Overheidsdienst Sociale Zekerheid is opgericht, is positief. Het laat ons toe om de activiteiten op te volgen, aandacht te vragen voor de dimensie van het vrijwilligerswerk en ervoor te zorgen dat het EYAA 2012 ook op de agenda van de Hoge Raad voor Vrijwilligers gezet wordt.

Hoge Raad voor Vrijwilligers

April 2012